

Arstiteaduskonna aastapäeva teemakonverents, 8.10.2021
"Võrdne kohtlemine meditsiinis ja patsiendiohutus"

Õigluse aspekt arsti-patsiendi suhtes

Andres Soosaar

Bio- ja siirdemeditsiini instituut

Bioeetika põhiprintsiibid

“Georgetowni mantra” T. Beauchamp ja J. Childress (1977)

1. Isikuautonoomia respektseerimise printsiip
respect for personal autonomy
2. Mittekahjustamise printsiip
nonmaleficence
3. Heategemise printsiip
beneficence
4. Õigluse printsiip
justice

Vihjed korraldajatelt

- Ettekanne, mis räägib võrdsest kohtlemisest meditsiinis

- Teema täpsustus:

-- Üldised põhimõtted on teada ja nendega nõustutakse, aga kas praktikas õnnestub neid järgida ja patsiente ka tegelikult võrdselt kohelda?

-- Kas erinev vanus ja sugu ning erinevad puuded, samuti info ja teenuse kättesaadavus digiajastul tekitavad erinevat kohtlemist meditsiinis?

Hippokratese vandest

.....

Mina tõotan anda korraldusi ainult haige kasuks vastavalt oma võimetele ja arusaamisele, ma tahan neid säästa kahjust ja **ebaõiglusest.**

.....

Mis on õiglus?

- Antiikaja mõtleja arvas kord: „Kui inimesed teaksid, mis on õiglus, siis nad toimiksid õiglaselt“.
- Kas õiglane on kõiki kohelda ühtviisi võrdselt või seda mööda, mida keegi väärt on või milline on tema tegelik vajadus?
- Või on õiglus hüvede ja nendega seotud koormiste ühetaoline jaotus ühiskonna liikmete seas?
- Ebaõigluse universaalseks allikaks on defitsiit.
- Ebaõigluse tunne mõjutab tugevasti inimeste psüühikat ja käitumist, samas ebaõigluse puudumine loob usaldust.

Patsiendi õiglast kohtlemist mõjutavad kolme tasandi mängureeglid

- Makrotase – riigi tervishoiukorraldus ja selleks vahendite saamise viisid; riigiülesed või rahvusvaheliselt kokku lepitud ravistandardid
- Kesktase – meditsiinasutuse toimimise välised ja sisemised reeglid
- **Mikrotase – meediku tegevus meediku-patsiendi suhtes**

WMA Genfi deklaratsioonist

....

EI LASE MA vanusest, haigusest või puudest, usutunnistusest, etnilisest päritolust, soost, rahvusest, poliitilisest kuuluvusest, rassist, seksuaalsest orientatsioonist, sotsiaalsest seisundist või muudest asjaoludest tingitud kaalutlustel mõjutada minu kohustusi patsiendi ees;

...

Eesti arstieetika koodeksist

- I.4. Arst suhtub kõikidesse patsientidesse **võrdselt**, usulised, rahvuslikud, sotsiaalsed ja poliitilised tegurid ei tohi arsti tema kohustuste täitmisel mõjutada.
- I.8. Arst ei tohi oma ravitöö eest saada muid materiaalseid hüvesid peale palga või kokkulepitud tasu.
- III.6. Arst tohib tunnistustes, õiendites ja ekspertiisides kinnitada ainult seda, mida ta vaatluse, kogutud andmete ja kaalutluse alusel arvab end olevat õigustatud tegema

Võrdsusel põhinev eetiline maksimum

Arst ravib kõiki oma patsiente ühtviisi hästi!

Kas arstil on võimalik alati maksimumi järgi toimida?

Küllap siiski mitte

Makrotasandi võtted patsiendi õiglase(maks) kohtlemiseks

- Juhtnöörides kokku lepitud ravistandardid
- Arstiline kui teenuse osutamine, mida fikseerib vastav teatud seadustatud tingimustega leping.
- Ravijärjekord, mida peetakse riigi või asutuse tasemel.
- Ravimite hinna kompenseerimine

Makrotasandi võtted mõjutavad oluliselt medikute toimetamisi mikrotasandil.

Probleemid: Kas klient on meditsiinis alati kuningas? Ravijärjekorra jäikus võib kahjustada patsienti, aga liigne paindlikkus soosida ebavõrdset kohtlemist.

Patsiendi seisund ja õiglane kohtlemine

- Erinevate haiguslike seisundite mõju patsiendi seisundile ning tema ja lähedaste käekäigule võib olla väga varieeruv
- Kergematel ja tüüpilisematel juhtudel ning tõhusa ravi olemasolul on õiglane kohtlemine kergemini realiseeritav
- Arvukamat ravimeeskonda vajavatel juhtudel vajab õiglane kohtlemine kogu meeskonna tähelepanu
- Patsiendi varasemal tervist lõhkuval käitumisel võib olla õiglase kohtlemise mõõde
- Probleme tekitavad olukorrad, mille puhul arst valdab tõhusat ravimeetodit, kuid tema asutuses/riigis ei ole see kättesaadav.
- Ravi lõpetamise otsusel võib olla õiglase kohtlemise mõõde

Õigluse ja isikuautonoomia austamise põhimõtete vastasmõju

- Õiglase kohtlemise sisu on pigem sotsiaalsetest kokkulepetest määratud, samas selle tunnetus individuaalne (nii patsiendil kui arstil).
- Liberalistliku inimesekäsitluse toimimise tingimustes on prioriteetne isikuautonoomia austamise põhimõte.
- Mainitud asjaolude koosinemine võib tekitada arsti-patsiendi suhtes pingeseisundeid, mille puhul patsiendi soovid ja valikud ei mahu tema õiglase kohtlemise raamidesse.

Kokkuvõte ehk vastused algselt esitatud küsimustele I

1. Üldised põhimõtted on teada ja nendega nõustutakse, aga kas praktikas õnnestub neid järgida ja patsiente ka tegelikult võrdselt kohelda?

See sõltub mitmest tegurist, s.h nii defitsiidi määrast, patsiendi olukorra mingitest aspektidest kui meediku(te) teadlikkusest ja õiglusmeelest.

Kokkuvõte ehk vastused algselt esitatud küsimustele II

2. Kas erinev vanus ja sugu ning erinevad puuded, samuti info ja teenuse kättesaadavus digiajastul tekitavad erinevat kohtlemist meditsiinis?

Need asjaolud ei tohiks tekitada ebavõrdset kohtlemist, kuid erinevad tegurid (näiteks patsiendi tervisealane kirjaoskus või digipädevused) võivad mingil määral seda siiski teha. Empiirilised uuringud aitaksid täpsemalt hinnata asjade tegelikku seisu.

3. Meedikute tegevus mikrotasandil annab väga olulise panuse kogu süsteemi patsiendi õiglasse kohtlemisse ja see peab vajadusel tasandama süsteemi teiste osade toimimisest tingitud ebaõiglust.